

A „KELET” előfizetési díja:
Vidékre postán vagy helyben házhoz hordva
Egész évre 16 frt.
Félévre 8 „
Negyedévre 4 „
Egy óra helyben 1 frt 50 kr.
Egyes szám ára 7 kr.

Megjelenik a „Kelet” mindennap, az ünnepeket követő napok kivételével.

Szerkesztői szállítás:
Főttér 4-ik szám, hová a lap szellemi részét illető közlemények czimzendők.

Hol készül a kék kocsí ?

(?) Még egyszer visszatérünk az oktatásiügyi miniszter küldötteinek városunkban való működésére és pedig nem annyira egyetemi, mint inkább városi szempontból.

Annak idején felemlítők e helyen, hogy e küldöttség működését kiterjeszthetné a városi egészségügy emelésének érdekében arra is, hogy az egyetemi bencziterem a város közepétjáról más, félrebb eső vidékre költöztetessék át, ez uton kilátás nyílván arra is, hogy a lyceumi épület használati joga fölötti kérdés is sokat veszítne érdekességéből. Az egyetem ugyanis a tulajdonképeni benczkamarát az épület belső feléhez emelendő helyiségbe akarná, épen egészségügyi szempontból is, áthelyezni, de a városi tanácsnak s a r. kath. igazgató-tanácsnak kifogásai vannak. Ám, a bizottság a polgármester, az igazgató-tanács alelnöke és előadója jelenlétében kiszállván a helyszínére: a szemlének eredménye az lón, hogy a bencz-hegység a lehető legnagyobb tisztaságot, rendet és így kiváló ék karban lételet tanusít — ellenben maga a lyceum épületi udvar, kapuköze oly rondaságot, az erjedő anyagoknak nem a bencztani intézetből származó oly halmazát mutatja föl, a mely egymagában egy egész városrész megmételvezésére bővön elég kártékony gőzöket képes szolgáltatni. A küldöttség mérnöki szakközege, ezenkívül fáradtságot von magának a város több részén azoknak a helyeknek is megsemmelésére, a melyek tömegben fogják föl s a helyi szokásokhoz képest őrzik évek hosszú során át, azokat az anyagokat, a melyek már magukban az organismus erjedési processusainak termékei s a melyekre az újabb haladás — az egészségre ható kártékony befolyásuknál fogva — minden művelt városban nagy gondot fordít, hogy gyors eltakarítás által elejét vehesse a talajba való leszivárgásuknak s ez által annak, hogy a lakosok lába alatt levő föld váljék halálos ellenséggé. Az építész-mérnök azt, ennek következtében egész határozottan kimondá, hogy a mig Kolozsvár e baján, már akár csatornázás után, akár más módon, p. o. az u. n. vedrezés után, segitve nem lesz, e részteljes helyzetből, minden palliatív és feltételes rendszabály legnagyobb szigorral való keresztülvittele mellett is, Kolozsvár nem hogy kiszabadulni fogna, de sőt inkább a helyzet napról-napra veszélyesebbé válik, mert az erjedő anyagok mind jobban megtelítvén a talajt, a közegészségvi viszonyok folyton és kinaradhatatlanul csak rosszabbra, rosszabbra válnak.

Im, az illetékes szakközeg nyilatkozata

A „KELET” TÁRCZÁJA.

Utazás Páris alatt.

GAMAUF VILMOS-tól.

(Folytatás.)

Az erdművi eljárásnál: lerakodást vagy szűrést lehet igénybe venni; az első abban áll, hogy a mocsokvizet kellően tágas medenczébe bocsátjuk és a leülepedést bevárjuk. Ez elválasztja ugyan a függésben levő nehezebb szilárd részeket, de feantartja az oldott anyagokat, sőt még a könnyebb szilárd részeket is. A nagy tömegnek egy helyre központosítása — például Páris 3—400 köbméter üledéket adna naponta — sok alkalmatlanságot, költséget és még is csak egészségtelenséget szül, azért jelen tökéletlensége mellett, ezen eljárás követését semmi eszén alatt ajánlani nem lehet.

Hasonlóképen a szűrés sem lehet ajánlani; berendezése komplikált és drága s a lényegre nézve keveset használ. Igaz, hogy a szűrés tényleg tisztának látszó vizet szolgáltat, mely kivált ha eredetije megromolva nem volt, színnel és szaggal alig fog birni; de a vegyi elemzés csakhamar meggyőz arról, hogy az átlátszó folyadékban a káros rész majdnem változatlan mennyiségben van jelen, és így az ekkép alkalmazott szűrés is tökéletlen, költséges és a fertőztelenítésre épen nem elégséges.

A számos vegytani mód mindegyike

s vegyük már most magunknak, helybelieknek nemcsak néhány pontra, hanem az egész város ez irányú viszonyaira kiterjedő ismeretét s általánosítsuk a szakember ítéletét: azonnal tudni fogjuk, hogy hol készül a kék kocsí?! Nem Porm és Klimesnél, avagy Kolbernél, hanem városunk talajában saját házuknál, tanodáinkban, nyilvános helyeinken, szóval a legsajátosabb érelemben vett házi-ipar-készítmény . . .

De bár legalább addig is, mig a gyökerez és alapos orvoslás elkövetkeznék szazok az intézkedések megtörténhetnének, s melyeket „egy orvos” két nyíltlevelében, mult-cik-kemre halára kötelezőleg reflectálván, bevallt s a melyekre vonatkozólag a miniszteri küldöttség szakközege is nyilatkozott, bár legalább addig is látnók valami jelét a városi hatóság létezésének ez irányban! De uram, a szemét, mocsok csak úgy hever utcáink felületén, mint eddig s alig hajlott a hőmrés egy kissé melegebbre, már szinte tűrhetetlen bűzök terjengenek a levegőben. Mi lesz majd a hőnyárban?! Páris ez év alatt utca-seprezésre és öntözésre költ (teljesen keresztülított csatornarendszerén felül) 2,180,000 mondd: két millió és száznolcvanezer forintot*) — szeretnők tudni, mennyit költ Kolozsvár e czimen? Vagy kérdjük meg: adpiteritis által meglátogatott házak tulajdonosait, szomszédságát: minő intézkedéseit tapasztalták a hatóságnak a vész korlátozására vagy körülszigetelésére nézve? Effélékről minél kevesebb a hír — de az, igenis, köztudomású dolog, hogy e kevésbbé mivoltok vész-látogatata hajlékaihoz con amore járnak a kómák egy kevés bor vagy pálinka kedvéért a virasztóba s hordják szét a légkör mérget városszerte. Az egészségügyi törvény teljes jogot ad ily körülmények közt a hatóságnak a kellő intézkedések megtételére — s mind-ebből semmi, semmi! Hol készül a kék kocsí? Itt mi nálunk s mi általunk, hatóságunk szives közreműködésével, teljes passivitásában rejltó assistentiájával.

Azt hisszük, csakugyan ideje volna, hogy ha a hatóság nem bir, vagy nem akar: a társadalom lépjen föl cselekvőleg s szerezzen orvoslatozt az őt magát fenyegető vész ellen. A kék kocsí ellen a hadjáratot csak az összes polgárság indíthatja meg és küzdheti ki sikeresen.

A képviselőház tegnapi ülésében végre befejezte az erdőtörvényjavaslat tárgyalását, ugy szintén elintézte elég röviden a több napi vitára kilátást nyújtó ama kérdést, vajjon a főrendekkel

*) Lásd Gamauf V. úrdoles cikkeit tárczáinkban, lapunk keddi száma óta.

abban áll, hogy a mocsokvizbe egy vagy több anyagot kevernek, mely a függésben levő részeket gyorsabb leülepedésre bírja és az oldottakat is kiválasztva, azokat mintegy begöngyölje és magával ragadja. Hogy mennyit foglalkoztat e kérdésnél, kitűnik abból is, hogy Angliában 20 év alatt (1856—1876) 421 különböző eljárás nyert „kizárólagos” szabaldalmat! Mindezeknek közös nagy hibájuk az, hogy egytől-egyig sokba kerülnek és mindamellett eléggé nem tisztítanak. Így például a Párisban nagy mértékben kipróbált kénsavas agyagföld az általa állított meg tisztított csatorna vízben még a légenynek kétharmadát, a más illó és eléghető anyagoknak pedig egyharmadát hagyta vissza. Igaz, hogy a kénsav rothadás ellenesen hat és a megromlást késlelteti, de más részt tény az is, hogy e víz semmiféle nyilvános vagy házi használatra nem alkalmas és azért a folyóba bocsátva sem lesz ártalmatlan, legfeljebb annyi van vele elérve, hogy káros hatása később fog nyilvánulni. Nagyban alkalmazva, véghetetlen iszap tömeget producál évenként, mely valóságos hegyességgé nővi ki magát. Hová vele? miként kezelni? És egyébként, vajlon minő ezen nagy bajjal nyert, anyagnak gazdasági, azaz tárgyzó értéke? Fellette csekély (1000 kilóna mintegy 6—8 kiló légenyt találunk, a többi ásványi és földes rész) és semmiesetre sem több, mint a jó minőségű földé, vagy a közönséges iszap, melynek tonnájáért (— 1000 kilo) 3—4 forintot szoktak adni. Ugy de a vegyi szer, a kénsavas agyagföld tonnánként 4—5 forint az ára, tehát több, mint az előállított anyag értéke és itt akaratlanul azon pénzhamisító jut eszünkbe, kit a törvényszék felmentett, mert bebizonyult, hogy szegénynek minden hamis piczula 12 jó krajczárjába került! Pá-

közöltek-e a képviselőháznak a honvédségnek az ország határára kívül való alkalmazása iránt hozott jórábhagyó határozata? A ház többsége az átküldést mondta ki. Ezután tárgyalás alá vette a Külföldiügye székelyére vonatkozó törvényjavaslatot. Az általános vitában résztvettek Jókai, Erzsébet-város mellett, Tisza Kálmán, Horváth Gyula, a javaslat mellett szoltak még Berczky, Gynrgyik, Hunyady, Tisza Lajos, Gullner. Szavazás még nem volt, mert 20 képviselő holnapra kérte halasztani.

A reischsrath pártjainak mozgal-máról írja a Neue freie Presse: A közjogi-pártban ugyanaz a processus folyik, amely a reishrath többi clubjait megragadta. E párt nem fog megjelenni a reischsrathban: szláv, közjogi-kerikális és lengyel pártja fog oszlani.

A német és cseh bizalmi férfiak alkudozásaitól függetlenül a csehországi alkotmányhi és conservatív nemesség is tárgyalásokat folytat. Minden jel arra vall, hogy az utóbbi vezérei, a kik eddig az ellenzékot képezték, nem idegenkednek a reischsrathba való beépéstől. Az alkotmányhi nemesség ismételve fölajánlotta a szavazatok bizonyos számát a cseh földbirtokosságnak; a legutóbbi tartománygyűlés tartamára a szavazatok egy harmadát ajánlotta fel Auersperg Carlos herczeg, de visszautasították. Mindamellett most ismét meg akarják tenni ezt az ajánlatot és kétség nélkül el is fog fogadtatni, ugy hogy teljesen meg fog szűnni a passiv oppositio. A tárgyalásokat közvetlenül Auersperg Carlos és Clam Martiniz folytatják: a kéféle nemesség bizalmi férfai közül senki sem vesz részt ezen alkudozásokban.

Kormányintézkedések.

Az erdőlyrészi birtokrendezés tárgyában összehívott enquet már megtermette részben gyűmöléseit.

Magyar fajta tenyész bikák vásárlása érdekében ugyanis a földmivelési miniszter a magyar fajta tenyészgulyák birtokosaihoz a következő körlevelet intézte: „Ezen miniszterium a szarvasmarha-tenyésztés emelésére szánt állami segély egy jelentékeny részét a tenyészbikák hiányának szenvedő községi gulyáknak tisztán tenyésztett magyar fajta bikákkal ellátására szándékozván fordítani, e végre évenként tavasszal a legeltetési időnyt megelőzőleg nagyobb mennyiségű bikát óhajvama beszerezni. — A meny nyben tudomásom van arról, hogy (ezim) tisztán tenyésztett magyar fajta szarvasmarhákból tágabb körökben is elismert minőségű gulyát tart fenn: azon kérdéssel fordulok (ezimhez): hajlandó lenne-e a gulyából bizonyos számú tenyészképes és örökli hiba nélküli bikát, e miniszteriumnak átengedni, s ha igen, minő mérvben és minő feltételek mellett?

rishnak például évente fél millió forintot kellene kiadnia, csupán vegyi szerekre, de a mellett nyakán maradna a temetelen szilárd tömeg és a két harmadrészben még inficiált csatornavíznek piszkos tengere!

Példának legyen elég ennyi: bár minő cifra névvel keltett is egy-egy újabb törv feltűnést, így a Heureka, az A. B. C. stb., eddig egy sem bizonyult megfelelőnek. A tisztítás felette hiányos, a trágyának alig van becese és a csatornavíz értékesítésének nagy fontosságu kérdését a chemiai eljárás sem oldja meg.

Az u. n. természetes eljárás abban áll, hogy a csatornavíz földön szűrődik keresztül! Tagadhatatlan, hogy a talaj a szennyes viznek legjobb tisztítója: ezt mindazon forrás bizonyítja, mely föld felett, sokszor nagyon is fertőzött vízből veszi eredetét. A mocsokviz az átérészt talajon lassan halad keresztül, az első hatás tehát mech anicai szűrés, később, midőn a földben szétosztott víz a levegőnek elég nagy felülettel kínálkozik, beáll a második hatás, mely az éleny segítségével megy végbe: a szerves anyag elég és ártalmatlan ásványi rész-sé változik át. A tisztításra a talaj egymaga is elegendő, u. n. a tiszta homok, kavics vagy mész, mely különben tenyészképtelen, mert a növényzet maga nem tisztít, csak felhasználja a beceses anyagokat. Minden ilyenmű tisztításnak tehát két főkölléke van: a víznek mozgása és a levegőnek járása, a folyamat ennél fogva két időszakra is oszlik; egyik az, melyet a víz igenye vesz, mig a talajon áthalad; a másik alatt a tulajdonképeni tisztítás történik. Ha már most az első időszak rövidebb, mint az utóbbi, akkor világos, hogy a víz nem elé gő tisztán fog-

Nevezetesen hány tenyészképes, 3 évnél nem fiatalabb, négy évnél nem idősebb bika állana jelenleg rendelkezésre? hányra lehetne jövő tavasszal számítani? és minő áron?

Hajlandó-e, és ha igen, minő kikötések mellett az eddigi számmál több bikát felnevelni, feltéve, hogy a megfelelő minőségű állatoknak három éves korukban átvétele biztos kilátásba helyeztetnék? s ha igen, akkor mennyi bikára lehetne évenként az államányt felszaporítani?

Felkérem (czimet), hogy tekintettel az ügy fontosságára, e miniszterium szándékait lehető elő-zékenységgel támogatni s a jelen megkeresésem-ben kért adatokat minél előbb tudomásomra juttatni sziveskedjék.

A felszólított tulajdonosok névsora a következő: a herczegprimás komárommegyei tenyész-déje Lándoron, a kapuvári bérli társulat Sopron-megyében, Skublios S. Rajkon (Zalam.), Pesztetich Tassiló gróf Keszthelyen, Zichy Jánosgr. Vörseőn (Somogy megye), Festetich gróf Zentán (Somogy megye), avirociapáság előállási uradalma Fehérmegye-ben, Pállaviciói őrgrof Algyő-Mintszenten (Csongrádm.), Wenckheim Frigyes gróf Békésen, és Kigyosón, Almásy Kálmán gróf Sarkadon (Biharm.) Okányi Schwartz Okányban (Biharm.) Lónyai Menyhért gróf Domrádon (Szabolcsm.) Forgách László gróf Csegén (Hajdum.) Lónyai Gábor De-regnyén (Beregum.) Lónyai Menyhért Bányen (Beregum.), Senyney Pál báró Bélyben (Zemplénm.), Mailáth György Perbenzikén (Zemplénm.) Seny-nyey Lajos báró Pálcán (Zemplénm.), Csekonics Endre gróf Zsomolyán (Torontálom.), Bethlen Ka-mil gróf Radnóthon, főherczegi uradalom Kis-Je-nőn, Vojnics Simon Szabadkán, Flöttinag Adolf báró Alatyán. A miniszterium köszönettel veszi, ha más, itt fel nem sorolt gulya tulajdonosok is jelentkeznek, feltéve, hogy tiszta tenyész anyagot szolgáltatni képesek.

KÜLFÖLD.

Azzal a zajjal szemben, a melyet a törkörosz szövetség híre csapott, ismételve constatáljuk, hogy e zajból csak annyi igaz, hogy a két perlekedő hatalom megkezdte a kibékülést a kérélhetlen viszonyokkal. Ez pedig mindenkinek érdekében áll, de leginkább Ausztria-Magyarországnak, a forrongó Balkán-félsziget szomszédjának.

A novibazíri conventio által Konstantinápolyban teremtett hangulatot festi a „Pol. Corr.”, — csak egyik konstantinápolyi levele, melyről egyébként azt jegyzi meg a lap, hogy „nem osztrák forrásból” származik. E szerint habár a szultáni palotában és a portán is rendesen illusióknak engedik át magukat az emberek a levegideensebb dolgok tekintetében is, mindkét helyütt jóformán végleg letettek minden reményről Bosznia és Herzegovina tekintetében.

Igaz, mondja a levelező, hogy a szultán

ja elhagyni a talajt, mig ellenkező esetben a purificálás annál tökéletesebb lesz! Szabályozni kell tehát az átszűrést, és addig új vizet bocsátani nem szabad, mig a lassanként tisztuló első adag megfelelő tért nem enged. Mindazon tapasztalat, mely a csatornavíznek különböző anyagokon való átszűréséről szól, kétségtelenül bizonyítja a talajnak, elsőrendű alkalmasságát, ha lyukacsos és eléggé finom részecskékből áll, tapasztalataink egyébként meg azt is látszanak mutatni, hogy a talaj, ha nem tulságos mennyiségben nyeri a tisztátalan folyadékot, e tevékenységét na gyon huzamos ideig is megtartja. Mindamellett három lényeges ellenvést lehet ezen eljárással szemben felhozni: egyszer épen nyereséges, mert az adott területre bocsátott csatornavíz mennyisége ily esetben sokkalta nagyobb, hogy sem e vi-zenyös téren gazdasági mivélet folytatni lehetne, továbbá a beceses trágya anyag, felhasználatlapul maradt, végre a talaj felületén felhalmozódó anyag tömeg, minden azt igénybe vevő tenyészest nélkül kétségkívül alkalmatlanságot, sőt kisebb mérvű fertőzést is szülhet, kivált a meleg évszakban.

Felette fontos a földalati u. n. talajvíznek állása; minél közelebb áll ez a felülethez, annál nehezebb lesz a tisztítás, ugyanazért ennek és az átszűrt víznek elvezetéséről is gondoskodni kell s erre egy más, a vizenyös földek javítására már rég alkalmazott eljárás: az alagesövezés (Drai-nage) szolgál.

Hogy mennyi vizet lehet egy bizonyos területre eresztetni, az a talaj fizikai minőségétől függ és mindig külön kísérletek által lessz kipu-hatolandó: földolog azonban a levegőnek utat nyitni s a nagy tehetségű oxydáló gépek: a talajnak, lélegzését mindenképen megkönnyíteni kísérletekkel.

Hirdetési díjak

Határoz hasábozott gármond sor vagy annak tere 6 kr. Bélyegdi minden hirdetés után 80 kr. Nagyobb és gyakoribb hirdetéseknel külön kedvezményt is nyújt a kiadóhivatal.

Hirdetéseket fölvesznek:

Bécsben: Oppellik Alajos Stadt Stubenbastei Nr. 2. (Eckhaus der Wollzeile 36.) Haasensteint et Volger (Wallfischgasse 10.) Rud. Mosse Publicistische Bureau Budapeston Haasensteint és Volger hirdetés kövr. irodája. Goldbergo A. V. hirdetések felvételi irod Budapeston Serrvithat 5. sz.

Nyílttéri cikkek

gármond sora után 25 kr. fizetendő.

Kiadó-hivatal:

Stein János könyvkereskedése, hová az előfizetések és hirdetések küldendők.

felségjogai elismertettek, de ez csak épen académiái kielégítés s megédesítésre a keserű lapdacsnak; mert a kérdés lényege azon fordul meg, hogy a porta nem mutat semmi komoly hajlamot és elhatározást reformok megvalósítására s így beláthatlan, hogy mikép lehet majd Törökországnak az ezen tartományok revindicatiójára szükséges hatalma és tekintélye, s hogy tehát a conventiót nem lehet másképp magyarázni, mint hogy Bosznia és Herzegovina örökre elveszték a portára nézve.

Mi ezen fejtegetésekre nézve csak azt jegezzük meg, hogy imen megérezhető rajtok, miszerint azok némi megnyugtatósára iratott, ki a minden áron való annexió barátai lévén, a conventióra azért haragusznak, mert abban vágyaik megbiusulását látják. Tehát ezek számára akarják kissé „megédesíteni a keserű pilulát.”

A milliárdok felosztása.

Az öt milliárdnyi franciaia hadikárpótálás felosztása Németországban befejezéséhez közeledik; az öt milliárdnak még csak csekély hátralékos részéről kell rendelkezni. A hadikárpótálás fölött legnagyobb részt közvetlenül a birodalmi törvényhozás rendelkezett a birodalom általános eszéljaira. Ama kimerítő rendszabályokon kívül, melyek Elzász-Lotharingiában a háboru okozta bajok orvoslására, továbbá az országos védelemre szükséges katonai beruházásokra tétettek, 551 millió márka egy birodalmi hadastyánalap, és 120 millió márka egy birodalmi hadikincs alakítására fordítottat. A mi nem fordítottat általános birodalmi czélokra, szétosztottat a volt észak-német szövetség, Württemberg, Bajorország, Baden és Dél-Hessen között. A fennállott észak-német szövetségre eső rész az 1873. jul. 2-ki birodalmi törvény által első sorban a hadi költségek fedezésére, tehát mindenekelőtt a hadi kölcsönök törlesztésére és ezután a hadsereg hadi készlettségének emelésére rendeltetett. A mi még azután fennmaradt, a fennállott északnémet szövetség egyes államai között volt szétosztandó. Szabadságában állott az egyes államoknak a hadi kárpótásból rájuk eső összeget arra a czélra fordítani, melyet legjobbnak tartottak. Poroszországban a hadikárpótás csaknem kizárólag az államadóságok rendkívüli törlesztésére, vasutépítésekre és egyéb vasuti czélokra fordítottat.

A keleti politikai alakítások befollyása Erdély kereskedelmére és iparára.

Irta Frank P.

A Dobrudsa.

Bessarabiának a romániai államterülettel elszakítása a mi nemzetközi forgalmunkra nézve — én szerintem — merőben közömbös lehet, és ha az által némely érdekek érintve lennének, ugy ezek gazdag compensatiót nyerne.

A kiderült, hogy kizárólag tisztítás szempontjából egy holdra nagy átlagban 39.000 köbméter csatornavizet számíthatunk, ezt elfogadva kell Párisnak e czélra 3500 hold, Londonnak 5200—7000 hold föld, Kolovsvárnak pedig — ha t. i. csatornavizekkel birna 50 holdra lenne szüksége!

Ha a kérdésnek pusztán egészségügyi oldalát vennők tekintetbe, itt meg is állhatnánk, de a gazdasági értékesítés annak új és tán épen oly fontos ága!

Franciaország legnagyobb költőinek egyike, a romanticus iskola megalapítója, a fellengős Hugó Viktor „Nyomorultak” czimű világhírű regényében azon szemrehányást tette Páris városának, miszerint ugyan gazdagnak kell lennie, hogy évenként oly sok milliót szórhat csatornavizeivel, (a Szajna útján) a tengerbe!

Ez korántsem költői nagytitás! A két nagy gyűjtő csatornából mint említettük naponta 260 ezer köbméter folyadék ömlik a Szajnába és a vegyelemzés azt mutatja, hogy nagyon kerek és csekély számításal 24 óra alatt 1000 métermázsá nitrogén, majd ugyanannyi kali és körülbelül felannyi phosphorsav áll rendelkezésre s ha eszünkbe juttatjuk, hogy a vegyésznek scalája szerint a légeny kilója 50 kr, a kalié 40 kr és a phosphorsavé 20 kr — ime Hugó Viktor milliói!*)

(Folyt. köv)

*) Felületesen számítva a napontai érték közel 100 ezer forintot, az évi pedig 36 millió forintot tesz, egy köbméterre 28 krajczár esik.

Mily nagyon lármáztak, hogy Bessarabiát semmi áron átadni — s magukat a Dobruzscha elfoglalására senki által is kényszerítették nem fogják; — és mégis mily gyorsan határozták el magukat azon nagy áldozatra, hogy valamit veszítve — sokat nyerjenek.

Angelescu tábornok, az új katonai s polgári kormányzó, vezérkari tisztjával már is a Dobruzscht tétleg birtokba vette. A románaiak avval ismét bebizonyították, hogy jó diplomaták és jó kereskedők. Sikföldet és mocsárt szintén síkfölddel és mocsárral cseréltek ugyan, de a nagyobb országrészt mellett még mintegy harmincz mérföldnyi tengerpartot is kaptak. Ez pedig végtelen fontossággal bír Romániára nézve.

Románia, bárha egész déli határát a Duna mosá, mindaddig csak az impracticabilis Kilia torkolatát bírta; s hogy minő súlyt fektetett arra, hogy a Fekete tengeren egy kikötőt tulajdonul bírniak, bizonyítja a hatvanas évek vége felé a Kilia torkolatban I. Károly nevén építendő kikötő iránt alkotott törvény. Ezen kikötő hajózási csatornával avagy pedig vasúton Galaczal való összeköttendő. A törvény holt betűnek maradt, a helyett azonban Romániának ma már Küstendischeben kész kikötője van és a miatt a Dunának ugy szulnai — valamint a Szent-György csatornáit is bírja.

Azon körülmény, hogy Románia a Fekete tenger partiállamává vált, gazdasági helyzetét egészen megváltoztatja; s mennyiben t. i. csak most nyert az iránti biztossgot, hogy a Keletnek Bulgiumává váljék.

Romániának teljes figyelmét első sorban nemzeti kereskedelmi hajózási kiterjesztésére kell fordítania. A Dunának Giorgiu, Oltenicza, Kalaras, Braila, Galacz és Ismail kikötőit 1863-ban 19,718 tonna hordképességgel bíró 175 román tengeri hajó kereste föl; 1871-ben azonban csak 93 hajó — 11,036 tonna tartalmat és 546 legényből álló hajószerelettel. Romániának nemzeti hajózása tehát az al-dunai hajóforgalom emelkedése daczára csökkent.

Ezen kisszerű számok azonban azt is bizonyítják, hogy Romániának kereskedelmi tengerészete mindaddig tulajdonképpen nem is volt; ezen pedig esodálkozni nem is lehet, a mennyiben t. i. Románia, a vazall állam, csak dunaparti állam volt; ma azonban, midőn az önálló Romániát harmincz mérföldnyi parthosszúságban a Fekete tenger hullmái verdesik, kereskedelmi tengerészetet teremteni kell és becsavágyból sem fog semmi nemű áldozatot kimélni, csak hogy a tengeren saját lobogóját is megfelelően képviselve láthatta. Romániának ilyenét törekvése Erdélyre is kedvezően hathat vissza; a mennyiben t. i. a hajók felszerelése számos cikket fog igényelni, melyek Erdélyben készíthetnek, avagy pedig készíthetők lennének; különösen a szén, a vas és a fapár az, a mi e helyütt előtérbe lép — Romániának sem szene, sem vasa nincsen; e tekintetekben tehát Ausztriára s Angliára van utalva. Minthogy azonban a mi erdélyi szén- és vasbányáink legközelebb fekszenek, érdekeiket — megfelelő közlekedés mellett — semmi nemű verseny sem veszélyeztetheti, mert a mi vasunk jószág tekintetében az angol vasat felülmulja.

Erdőink termelvényeit is — név szerint a tölgy- s a fenyőfák, ugy az aldnai, valamint a fekete tengeri hajóépítésekhez férhetővé kellene s lehetne tenni. Az Olt meg a Zsily folyók a vörstoronyi s a vulkáni szorosokon át képezik azon természeti vízi utakat, melyeken a déli Kárpátok erdőgazdaságát a Fekete tengerre lehetne szállítani; nemcsak, de Erdélynek északkelti erdői is a Maros és Küküllők folyamvidékéről ezen nagy keleti piacra lehetne juttatni, ha e folyókat hajózható csatornával az Olttal egybekötöknék.

A mi erdélyi fakereskedésünknak, mely Magyarország felé — és Magyarországon át nyugati irányban mozog, az észak- és dél magyarországi versenynyel kell megmérkőznie, holott délkelti irányban költségcsaporiás és minden verseny nélkül az Aldunának és a Fekete tengernek jutalmazóbb piacait érhetné el.

Egy nyomos körülmény kényszeríti Romániát arra, hogy a Fekete tengerre új összeköttetést keresen. Korábbi években a Duna volt azon út, mely Romániát a külfölddel összeköttetésre hozta. Csekély vizállásnak idején a Duna medencéből sem le, sem fel felé kivergődni nem lehetett; mert a hajó-forgalmat egyfelől a folyam gyorsasága és a vaskapu sziklái, másfelől pedig a Duna torkolatainak iszapfalmai gátolták, ténleg idején pedig teljesen vesztetett a hajózás és ugy maga a dunai kereskedés. Ilyenkor aztán Románia tisztán a Kárpátok határszorosain át vezet ősszeköttetéseire szorult — A románai — ugy valamint a magyar és a galicziai vasutálózatoknak lassankénti kiépítése egyfelől, vagy az európai dunabizottságunk tiszogatási intézkedései (Baggerungen)*) a Szulina torkolatban másfelől a nemzetközi forgalmat lényegesen előmozdították, a mennyiben azt a Dunának koronkénti vizállása alól némileg emancipálta; s innen is eredett a ki- s a bevételi forgalomnak nagy lendülete.

Utóbbi években a románai kivitel három főirányra szakadt; Kis-Olahország termény-

főlölegét a Dunán felfelé Pestnek, Bécsnek és Németországnak meneszti; Felső- és Közép-Moldova a Csernovitz-lebergi vasutat használja, míg Nagy-Olahország és Alsó-Moldova a Dunatorkolatára szorítottak. Az első összeköttetés annál-érdekesebben fog alakulni, minél inkább fognak a vaskapui hajózás akadályai elháríthatni — s minél előbb fog Orsovánál a vasuti összeköttetés létesíthetni — a második összeköttetés Csernovitzon át meglehetősen stationarius marand ugyan, de Nagy-Olahország új összeköttetést fog a fekete tengerre keresni.

A Duna torkolataiban levő forgalmi akadályok soha sem lesznek merőben elháríthatók, mert azoknak forrása, tudni illik az eliszapodás, soha sem lesz állandóan megszüntethető; ennek aztán az a következménye, hogy a Dunán felé szállításnak költségei mindig aránylag magasak lesznek; amennyiben a termelvényeket az ország belsejéből előbb a brailai vagy pedig a galatzi raktárakba szállítják, itten eladják és aztán vonat hajókon és laposan járó sajkákon a Szulina torkolatba viszik, azt itt ismét átrakodtatják és Marcellébe, Londonba vagy Antwerpenbe hozzátadják. Ezen három világ-kereskedelmi piacon találkoznak a románai gabonanemek a tengeren tuli versenynyel, mely azonban csak az esetben nem káros, ha a szállítási költségek megkevesebbitetnek.

Minderre kényelmesebb eszközül kínálkozik az ujon szerzett Dobruzscha keskeny partvonallal, Csernovoda s Küstendische. Az angolok felsmerték annak a kereskedelemre való jelentőségét és a krimi hadjárat után vasuti összeköttetést létesítettek a két pont között, hogy a dunai kereskedést a Szulina torkolatnak megkerülésével a legközvetlenebb uton jutottak a fekete tengerre. Mindaddig azonban sem a kérdéses vasút, sem a küstendischei kikötő különös lendületet nem nyerhettek, mert ez sem Törökországnak, még kevésbé pedig a korábbi Romániának állott érdekében. A mai Romániának azonban, mely ezen vasutató küstendischei kikötővel együtt osztályrészt kapta lényeges érdekében áll saját tengeri kereskedelme tekintetéből nem csak az angolok prakticus eszméjét értékesíteni, hanem még tovább menni s ezen vasutal párhuzamosan hajózható csatornát is építeni. Romániát a Dobruzscht még nem vette tétleg birtokába s már új messze terjedő kereskedelmi politikai alkotásokat tervezgetnek. A fenn említett hajózható csatorna kiépítésének eszméjét már is komoly figyelem tárgyává tették, nemcsak — de tekintve azt, hogy a kereskedelem ténleg idején ezen csatornához nem férhet — a Csernovoda-Küstendischei vasutnak Bukarestig — a meglévő románai vasutálózatthz kapcsolása végetti meghosszabbítására gondolnak.

Ezen hajózható csatornának kiépítésében egész nagy Oláhország Turun [Magurellit] lefelé új és pedig a legrövidebb összeköttetést nyerné a fekete tengerre — s miután a küstendischei kikötő nem ép annyira rossz, a mint ezt a vetéldék verseny feltüntetni mindig igyekezett s egybíránt ez az egyetlen, melyet Románia a fekete tengeren bír, az országának általános érdeke hordozza magával, hogy az mielőbb hozzáférhetővé tétessék. Így aztán nagy Oláhország a szállítási költségeknek ily szükségszerű megkevesbülésével azon helyzethez jut, hogy a fenn írt Marcelléi — Londoni és Antwerpeni piacokon a tengeren tuli versenyt sikerrel és tartósan kiállhatna, nemcsak — de Románia a berlini békeszerződés kedvezőtlen azon stipulációt is egyensúlyozza, melyek szerint jövőben a Dunán hadihajóknak járniuk nem szabad, habár azok a Duna torkolatában állomáshajóknak még megmaradhatnak és Galaczig járni jogosítvák. Ezen stipulációt tisztán Oroszország ellen van irányozva; jövődó hadi események alkalmával tehát a hajózásnak elzárólása mindig lehetséges. Ezen elzárólás azonban, ha a fenn említett hajózási csatorna elkészül, csakis helyinek fog maradni. Románia követeli forgalmának előbb érintett hármaz oszlása eszerint négyes oszlásává alakulna; a mennyiben a Duna Brailán és Galaczon alól azután is hajózható volna. Ezen átalakítás Erdélyt kevesben érintené, miután Romániának főkereskedelme eddig is határainktól távolos irányban mozgott. Merőben más hatásokat kellene azonban Erdélyre nézve is előidézni a csernovoda-küstendischei vasut Bukarestig leendő meghosszabbítására kapcsolatban a Nagy-Szeben részéről oly ernyedellen kitartással keresett verestorony-pitei vasuti összeköttetéssel. [Ez volna az egyetlen és határozottan legrövidebb vasuti összeköttetés az északi s a keleti tenger között egyfelől, ugy a fekete tenger között másfelől; de egyuttal az egyetlen nagy nemzetközö vonalat is képezné, mely Erdélyre áthúzódva, az országot a mind eddig számos elszigeteltségtől megmentené. E helyütt azonban azt sem szabad figyelmen kívül hagynunk, hogy Romániának igen nagy érdekében áll ugyan, hogy Bukarest Küstendischei vasut vonalon összeköttetésék, de a pitei-nagy-szebeni csatlakozási vonalnak tovább építése kizárólag erdélyi érdekét képez.

A mostobán elhanyagolt Erdély, csak akkor fog azon természeti-jogához jutni, hogy magát a kelet fontos iparoszágaként berendezhesse, a mikor az erdélyi keleti pálya Ojtozon át Galaczra, — illetve Odessával — aztán Brassón át Plojestel atb. összeköttetett, tovább Nagy-Szebenben át egyfelől Küstendischében találalndja végpontját, másfelől pedig Rimniknél elágazva a bulgáriai s

a ruméliai vasutakhoz csatlakozand, és ugy Erdélynek összeköttetése nemcsak a fekete, hanem az aegaei tengerrel és Romániának, Bulgáriának és Ruméliának minden kitűnő városaiat létesítve lesz. Az említett nélkülözhetlen vasuti összeköttetések nélkül összes nemzetgazdaságunk lendületét elgondolni sem lehet, és a berlini békeszerződés értelmében az európai Törökország ketteli részön bekövetkezendő átalakulások a nevezett országokra annyira átvös következményeivel együtt Erdélyre nézve aligha fognak más hatást eredményezni, mint azt, hogy a Romániába való kivándorlás az üzelőteleknek el nem tagadható pangása s az országnak növekedő elszegényedése mellett még extensivabb mérvet fog ölni. E kivándorlás már évek óta egye tart, habár nem is compact tömegekben, de oly sok egyes személyek és családok részéről, hogy azoknak összeségét még is az erdélyi néperő jelentékeny gyengítésének kell ismernünk; és ez ha a románoknak és székelőknek ezen eddig tulnyomólag földmies osztályi kivándorló népességéhez a szász és a Magyar városok iparosztályi népessége terjedtem tömegében társulna, csak bajosan jövőtétét calamitassá válnék, a mennyiben ez által az Erdélyben a nélkül is aránylag csekély mérvben képviselt iparierő lényeg merőben szenvedne. A magyarországon jelenleg fennálló politikai s társadalmi viszonyok között hajlandó vagyok tartani attól, hogy a szomszéd keleten létesülő átalakulások Erdélyre inkább káros, hogy sem átvös hatást fognak eredményezni.

A zsidók.

Romániának összes népessége az 1859-ik évi népszámlálás szerint 4.424.961 lélekre ment; ezek között 134.168 izraelita volt. Tagadhatlan, hogy a népesség és ebben különösen az izraeliták száma azóta minnesetre szaporodott. Általán ezt jegyezték meg és azt is tartják, hogy a Kárpátonkon túl lakó románok igen gyengén szaporodnak, nemcsak, de némelyek azt is állítják, hogy apadól félben vannak. Az 1860-ik évben megejtett felvételek azon feltűnő eredményt hozták világá, hogy Romániában a nőnem a finemnél csekélyebb számban jelentkezik, a mennyiben 100 lakból 52 finemű és csak 48 nőnemű. Merőben más jelenségekkel találkoznak az izraelitáknál, kik főképp Moldovában vannak erősen képviselve; itt ugyan is némely helységben már annyira számosak, hogy az orthodox román népességét kiszorítják. 1871-ben Botoschában 508 román és 671 izraelita született; Jassyban 1099 román mellett 1999 izraelita; Romániában 268 román mellett 272 izraelita; Falticiben 126 román mellett 275 izraelita; Dorohvinban 198 román mellett 322 izraelita. Nem kevésbé kedvezőtlen a románok és az izraeliták közötti halálázási arány is. Ugyancsak 1871-ben Bayenban a románok halálázási száma a születések számát 36-tal multa felül; Botoschában 207-tel; Bukarestben 1886-al, Dorohvinban 29-el, Jassyban 677-el, Falticiben 28-al, Piátrán 56-al, Románban 29-el, az izraelitáknál ellenben a születések a halálázásokat a fennnevezett városokban sorrend szerint 107, 203, 118, 63, 61, 228 és 55-el haladták meg.

Az előadottakból látható, hogy Romániára nézve a népességi mozgalomnak kérdése életkérdés és Aurelián, kinek munkájából a fenti adatokat szedtem, joggal mondja, hogy: a gazdasági lendületnek előmozdítása mellett az előmenetelés népességi mozgalmat elhanyagolni annyit tesz, mint ha valamely kertet addig művelünk, míg gyümölcsei megérnek és ezek elvezetést másoknak — nem pedig ömagunknak — tartjuk fenn. Elkérintve tehát a kulturailag még kevésbé fejlett országokban tulnyomó számban élők korcsmárosok, bérölők és kereskedéstől kizárólag letelepedő s az alsóbb néposztályok erkölcsét nagyon is aláásó szekek minden módon kiszívó zsidóknak más egyéb tulajdonságaiktól, már kiváló reproductionalis erejük is alkalmas arra, hogy Romániában kevésbé szívesen látott idegen vendégekké tünjenek fel.

A románai zsidó üldözésekről, habár a zsidó elemnek nem igen kedvező némely törvényes határozványok tényleg keltek is, sokkal több haszonlat lármát csaptak a világ előtt, hogysem azt tétleg indokoltatni lehetne. Az országban régóta letelepedett spanyol zsidók kevésbé nem kedveltek, a népesség ellenszenvét különösen a Galicziából nagyobb-számban bevándorló ausztriai zsidók keltették, kik a spanyol zsidókkal sem élnek a legjobb egyetértésben. Értettek a zsidók mindannyian eddig is, míg politikai jogok iránti vágyakat még nem igen tápláltak, ahhoz, hogy megkerülésgé azon sorompókat, melyeket a törvény oekonomikus irányban ő nekik felállított.

A berlini congressus a zsidóknak Romániában teljes emancipációját már kimondotta, ennek következményeit előzetesen kitalálni nagyon is bajos. Mindig lehetséges ugyan nemcsak, de valószínű, hogy a zsidók bevándorlása Galicziából és Oroszországból, az eddiginél fokozottabb mérvben fog bekövetkezni s ez által Romániában oly társadalmi kórság fog előállni, mely az orthodox románoknak nem egy gazdasági hátránnyal fog alkalmatlankodni.

Ha azonban a románok magukat megoltalmazni akarják, ugy a népnevelés hosszú és nehézkes utját kell követniük; mert a zsidó pálinka-árús is csak ostoba munkakerülő és erköletlen

népesség között tüzheti a népesség kiszívásának és tovább erköletlenítésének mesterségét; ellenben a műveltebb izraelita — ezen néptörzsenek a kereskedelmi ügyletek iránt elismert elősz-reteténél fogva — az államnak mindig csak hasznos polgára lesz, ki ismereteivel és tőkájével az országnak továbbra is átvös lendületét fogja előmozdítani. Miután továbbá a zsidók többnyire csakis Moldovában telepedtek le, s nagy Oláhországban aránylag csekély számban, kis Oláhországban pedig csaknem épen nem fordulnak elő, az oly sokkép tulnyomó és compact orthodox román népességnek a zsidók elszaporodásából eredhető állandó veszélytől annál kevésbé tarthatnak, mivel a zsidók a terbes munkától általán irtóznak, kevésbé fogják magukat a mezőgazdaságnak, mint inkább a kereskedésnek szentelni s így a néperőnek áforrása — a telek meg a talaj mindig csak román kezeken fog maradni — daczára annak, hogy sok zsidó is fog — főleg az ország városaiban — házibirtokot szerezni.

Mindehhez még azon körülmény is járul, hogy a román népesség stagnációjának oka van annyira a reproductiv erő elögtelenségében, mint inkább a gyermekek nagy halandóságában rejlik. Megfelelő népnevelésnek természetesen egészség ápolással párosítva a Kárpáton tuli románoknál ugyanazon hatást kell eredményeznie, mely a Kárpátonkon inneni románoknál jelentkezik, tudniillik a népességi mozgalomnak növekvését. Az izraeliták emancipációjára a mi erdélyi forgalmunkra alig ha fog valami befolyást gyakorolni. A románai zsidó Erdélyre eddig is csaknem semmi forgalmi összeköttetésben nem állott, mert hát Erdély mindaddig általán véve azon helyzetben volt, hogy kereskedelmi politikai tekintetekben Románia részére igen csekély érdeket ébresztetett.

BELFÖLD.

Marosujvár, 1879. máj. 15.

(A marosujvári fürdő)

Tisztelt Szerkesztő úr!

Becses lapjában szives engedelmével bátor leszek egy néhány sort az olvasó — különösen vidékünk olvasó — közönsége elő bocsátani.

Nem czélom sok szóval kevés tányt és valót beszélni el, sőt ellenkezőleg kevés szóval sok jót és hasznost ajánlok meggyénk közönsége figyelmébe és pártfogásába.

Sokan Maros-Ujvárt, csak úgy ismerik, hogy az Erdély leggazdagabb sóbánya helysége. És ez tulajdonképp elég is, mert semmi egyéb nevezetessége nincs. De van a dolognak egy más oldala is, mely kevésbé érdekes az elsőnél. Maros-Ujvár gazdag sóbányáján kívül bir még olyan valamivel is, minőt sok város vagy mezőváros nélkülöz. S ha semmi tekintetben nem is áll alább M-Ujvár meggyénk más helyeinél; de fürdő tekintetében valamennyien tal tessz. És ezt az irigység sem disputálhatja el.

Alsó-Fehérmegye vidéki és városi intelligenciái igen nagy szükségét érzik egy elegans és jól berendezett fürdőnek.

Ha jól emlékszem, N.-Enyed város szándékozott egy fürdőt építeni, de fájdalom a terv csak terv maradt és mint sok egyéb, az is ad acta tetetett.

Már pedig, ha nem is a szappan a civilizáció barometere, de mivel társadalom nem nélkülözheti a fürdőt, és végül a közegészségügyre roppant szükségessé vált nélkülözhetlen.

A nemzet, mint tudjuk, phisikailag is nevelhető. Már pedig a nemzet népességétől függ a munka erő. És itt nagy szerepe van a közegészségügynek és azok felügyelői, az orvosoknak. — Nincs a világon orvos — de mivel ember sincs — ki ne tudná, miként a test tisztántartása fürdés által, az egészségre jó befolyással ne lenne. A mi pedig az egyes egyénekre jó; azt hiszem az egész társadalomra is jó, mely nem egyéb, mint az egyének csoportosulása az associatio hozzájárulásával. És ha a társadalomra jó, ugyanakkor az államra is átvös hatású. Mert ha a közegészségügy rossz, akkor a katonaság is rossz, vagy gyenge.

Ezért mondja igen helyesen Laboulaye: „A katonaság az állam életképe vagyis valódi alakja.”

Ennélfogva nem tudom elég melegen ajánlani vidéki intelligenciáink becses figyelmébe és pártfogásába a marosujvári fürdőt, mely berendezés és kényelem tekintetében semmi kívánni valót nem hagy hátra. Sőt nagyobb látogatások alkalmával szállásról is gondoskodva van.

A fürdő-helyiség ujonan átalakított. A rézkádás fürdő szobák száma 6; ezenkívül a gőz-, hideg tükör és zuhany fürdők is megnagyobbítottak. A látogató közönség szorakozására készen áll egy csinos, fákka, nyírott bokrok, szökőkutak, táncszertem és kuglizó pályával berendezett „Liget” nevű mulató hely; hol a helybeli zenekar hetenként kétszer játszik. Szóval van minden, mi a látogató közönség kényelmére és szorakozására szükséges.

És ha kérdjék, ki volt az, ki mindezt lére hozta; hisz M-Ujvárt régóta nem semmi volt. Erre könnyű a felelet: senki más, mint méltóságos Juchó Ferencz bátyatanácsos ur. Ugyes, tevékeny és áldozatkész szelleme semmit sem ki-mélt, hogy egy M-Ujvár közönsége, mint általában a vidéki intelligencia e rég óhajtott szükségén

segítve legyen. Az ő tevékeny és szűnni nem akaró ügybuzgalma eredményezte, hogy M-Ujvár annyira előhaladt. Ki 10 évvel ezelőttőlta M-Ujvárt, alig fog ráismerni.

Jelen alkalommal azonban nem czélom a sok jótéteményt és czélszerű intézkedéseket, melyeket M-Ujvár felvirágzása érdekében tett nyilvánosságra hozni; lesznek nálamnál avatottabb és tehetségesebb egyének, kik hibében és jobban fogják azokat elősorolni. De annyit kimondok, hogy valamint a jelenben mi tiszteltünk és nagyrabecsülésünket nem vonhatjuk el tőle — ugy bizonyára az utókör sem leand hálátlan jótéteménye-ért.

Végül, hogy e csinosan és minden kényelemmel bereendezett fürdő felvirágozzék és gyarapodjék, szívből kívánom; meggyénk vidéki és városi intelligenciáját ujbol is felkérve, miszerint szíveskedjék látogatásával fürdönket a nyári évad tolytán többször meglátogatni.

Mert az egészségs drága kincs: ha az van, minden van; s ha az nincs, semmi nincs.

J. A.

Székes-fehérvárvári kiállítás.

(A pavilonok s a lövőde-kert)

A kiállítási lérség legvonzóbb része kétségkívül a kert, melyben pompás virágágyak, árnyas liget-utak és ékes pavilonok hivatogátog intenek. A midőn odaát az ipar, művészet és gazdaság ezer tárgyainak szemlélése kifárasztotta a nézőt, itt viruló természetben ismét felfrúdl. A rendezés gondos és akadályt nem ismerő keze egész kis édené várázsolta át a lövőde-kertet, mely azelett csak vasárnaponként telt meg közönséggel s bizony ritka alkalommal volt oly nevezetes ünnepek színhelye, mint most a kiállítás alatt.

A számos új épület, mely aombok mögül tarkállik: mindegyike érdekes dolgokat rejt magában. Általában a kiállítás nagy terjedelmét az mutatja, hogy a kézen talál rendkívül tág helyiségek daczára: még számos külön csarnokot, pavillont, sátozt kellett építeni.

Lásunk sorban e nagybóbbára ideiglenes épületeket.

A gépcarnokból kijőve azonnal szembeütnik a nagy közlekedési miniszterium pavillonja, mely a kert oldalán emelkedik. E terjedelmes fa-házban a hazai vasutak és hajózási társulatok collectiv kiállítása lesz s a számos terv, alaprajz, kimutatás, valamint az illető miniszterium nagy tevékenységére vonatkozó számos más tárgy: a szakembereknek alkalmat fog adni a tanulmányozásra s a közönségben is érdeklődést kelt.

Szomszédságában, szintén a kertén kívül, fellellik a vagon-gyár részvénytársulat csarnoka. Ebben a hírlapírók és kiállítók számára két iroda van.]

A lövőde-kert diadalapján áthaladva Oetl Antal vas-pavillonja előtt állunk. A jónévű vasöntő-gyár nem állíthatott ki czélszerűbb ké-szítmenyt, mint ily nyílt csarnokot, mely jobban szembeütnék, mint a másféle öntvények és vas-munkák egész nagy sora. E pavillon nemcsak tet-szerős modora által válik ki, hanem tartóssága és kivitel gondossága által is figyelmet érdemel. A kiállított öntvények és egyéb tárgyak csak emelik az érdemet.

A kávé-csarnok egyik legelőkelőbb pontja az egész kiállításnak. Tulajdonosai: özy. Ullmann és Hübner Rudolf áldozatkészéggel emelték s valószínűleg a kiállítás után is ott marad, diszélő a lövőde-kertnek, mely a székes-fehérváriak szórakozási helye.

Még inkább remélni lehet, hogy gr. Zichy Jenő pavillonja, mely átellenében eszke-dik, megmarad a helyén. E spanyol-mór stílyben tartott, szellős, könnyed arányú épület nemcsak a legjobb mind e pavilonok közt, hanem általában sikerült mű, mely a műszerető főurnak, valamint S y Ferencz építésének is kiváló és maradóval érdeme. A külső ékítményeknek teljesen megfelelő a belső csiny. A cseresnye-piros kárpitokkal borított falak, valamint a gondosan csoportosított gazdasági-tárgyak: azonnal lekötik a belső figyelmet. Gr. Zichy Jenő e helyütt családja különféle uradalmának termékeit állítja ki s ha az egész ország nagy kiállítás, melyet annyi buzgalommal és értelemmel létrehozott: a művészet és ipar nagy előharcozása gyanánt tünteti őt fel, itt e kis külön kiállítás arról tesz bizonyossá, hogy jeles és ritka tevékenységű mezőgazda is. A pavillon körüli virágágyak s más növények egész kertészeti kiállítású képeznek.

A jury-pavillon mely a tulajdonképeni lövőde épület, nagy borderejű dolgok színhelye lesz. Nagytermét Hoffmann C. J. udvari kárpitos, a párisi világtárlat magyar osztályának decoratio-készletével rendkívül lélelesen díszítette föl. E teremben a jury-tagok üléseiket tartják, azonkívül a díszebédoket is itt rendezik. A mel-lékélységekből a kiállítás vendéglője van. Ennek bérőlje Wéber Mihály Budapestről, nagy nyílt csarnokot is épített az udvaron.

A pápai uradalom csarnoka. E csinos pavillont ifj. gróf Eszterházy Móricz, az első csoport tiszteletbeli elnöke építteté s abban nradalmának legkülönfélébb termékei láthatók. A bakony-erdei nagy számban fanemek mutatóványai két magas piramist képeznek. Azonkívül az erdei ipar kisművelei, gazdasági, kertészeti

*) Lásd: „Der Ingenieur” című folyóirat II. köt. és Armengaudnak „Publication industrielle”-je VII-ik kötetét.

Elsinger M. J.
(218-5) (273-300)
Bécs, Neubau 2,
Zollergasse,
NEUBAU-ZOLLERGASSE 2
WASSERDICHTER
ZELSTOPPE
REGENMANTER
DECKTÜCHER
Wienerberg-Landgut-Fabrikniederlage
M. J. ELSINGER & SÖHNE WIEN.
eső koponye,
kocsi takarók,
egy betétek,
sál orokelmék

!! Majdnem ingyen!!

A nemrég esdibe jutott Britannia-écszt gyár tömeggondnokától azon megbízást kaptuk hogy az összes nálunk raktárban levő Britannia-écsztünket, a fuvarbér és 1/4 rész munkadíj visszafordítása végett ajándékozzuk el.

Az écszt beküldése vagy utóvétel, a csikkeknél kitölt árnaknak, csupán vissza fordítja a fuvarbérnek Angolországától Bécsig és egy csekély rész munkadíjnak; mindenki megszerezheti a követekézt, egy negyedárán az eredeti árnak, tehát **majdnem ingyen:**

6 darab Britannia-écszt-**écszt**, 6 darab ugyan olyan minőségű **kávé-kanál**, összesen 12 darab, ezeltűt 6 frt kerűt, most **1 frt 85 kr.**

6 darab Britannia-écszt **asztali kés**, angol acél pengével, továbbá ugyan olyan 6 darab **villa** összesen **12 darab** mely ezeltűt 9 frt volt, most mind a 12 darab egyűt **3 frt 10 kr.**

1 db. **tej-merő kanál**, legnehezebb minőségű, mely ezeltűt 3 frt volt, most **— frt 70 kr.**

1 db. **leves-merő kanál**, a legnehezebb minőségű s a legfinomabb Britannia-écsztből ezeltűt 4 frt, most **1 frt 10 kr.**

6 db. Britannia-écszt **kés tartó**, ezeltűt 2 frt, most **— frt 65 kr.**

1 db. **csukor-fogó**, 1 frt, most **— frt 30 kr.**

Ezeket kívül igen szép és csinos asztali gyertyatartók, egy pár 1 frt, 2 frt, 2 ft 50, 3 ft. Tálczák, egy darab 50, 75, 80 kr., 1 frt, 1 40, Kávé csésze, 2 frt, 2 50, 3—4 frt. Csukor-por tartó, 25 kr., 40, 75, 90., 1 frt. Écszt- és olaj karafák 2 ft 50. 2 80, 3 50, 4 75, 5 frt. Vaj-tartó 75 kr. 95, 1 70, 2 80, 3 25, 4 frt. Leveses-csésze alsó tálczával egyűt 1 60, 2 50, 3 frt.

(92) (12—12)

!! Hallatlan olcsó !!

és minden háztartásnál különösen ajánlható a következő összeállítás, mely 33 igen gyakori és kitűnő darabból a legfinomabb és legjobb Britannia-écsztből készűtve, s példátlan olcsó árért csak 6 frt 45 kr. és pedig:

6 drb. kitűnő **jóság-asztali kés**, Britannia-écszt fogantyúval és a legfinomabb angol écszt-acél pengével.

6 drb. legfinomabb **villa**, Britannia-écsztből egy darabból készűtve.

6 drb. nehéz Britannia-écszt **écszt**

6 drb. Britannia-écszt **kávé kanál**, legjobb minőségű.

1 drb. könnyű Britannia-écszt **tejmerő kanál**.

1 drb. nehéz Britannia-écszt **leves-merő kanál**.

6 drb. Britannia-écszt **kés-tartó**.

1 drb. Legjobb minőségű Britannia-écszt **csukor-tartó**.

33 mind ezen darabok a legfinomabb Britannia-écsztből vannak készűtve, mely egyedűli létezőhöz fém a világban, mely örökké fehér marad, s a valódi écsztől 20 évi használat után sem lehet megkülönböztetni, melyért kezeskedünk.

Síesszen tehát rendelését mindenki a mily gyorsan csak lehetséges beküldeni, mivel ily hallatlan olcsóság mellett késleltetünk hamar el fog fogyni.

Csim és egyedűli rendelési hely az Osztrák-Magyar Birodalomban.

Főraktára a Britannia-écszt gyárnak:
BLAU & KANN
Bécs, I. Elisabethstrasse Nro. 6.

Igérvények
(176) egész (4—4)

1864-ki állam-sorsjegyekre
csak 4¹/₂ frt és bélyeg.
Főnyeremény 200,000 forint o. ért.
Húzás június 3-kán!

Bécs **MERCUR** Bécs
Wollzeile 13. kiadóhivatala váltóüzletében. Wollzeile 13.
Ch. Cohn.

MOLL SEIDLITZ-POR.
Valódi csak,
ha minden dobozon a sas és az én sokszorozott czégem van lenyomva.

30 év óta a legjobb eredménnyel használt mindennemű **gyomor-betegségek és emésztési bántalmak** (mint étvágytalanság, szorulás stb.) **vértörölődés és aranyér-bántalmak ellen.**

Különösen oly egyéneknek ajánlandó, kik ily életmódot visznek.

Hamisítások bírólág üldöztetnek.
Ára egy lepecsételt eredeti doboznak 1 frt. oszt. ért.

Francia borszesz és só.
A legmegbízhatóbb önorvos a szenvedő emberiség részére minden belső és fogfájásnál, idült bíbák és sebek, rákbajok, úszók, gyuladt szemek, hűdés és mindennemű sértéseknél stb. stb.

Palackban használati utasítással egyűt 80 kr. o. é.

DORSCH.
Dorsch-halmáj-zsirolaj
Krohn M. és társától
Bergenben (Norvégiaában.)

Ezen halmáj-zsirolaj valamennyi, a kereskedelemben előforduló faj közt az egyedűli, mely orvosi célokra használható.

Ára egy üvegnek használati utasítással egyűt 1 frt o. é.

(69) **Főraktár:** (20 52)
Moll A. gyógyszerész, cs. k. udvari szállító,
Bécs, Tuchlauben.

Raktárak a birodalom minden jó hírnevű gyógyszerházaiban, avagy fűszerkereskedéseiben vannak. Raktár nélküli helyiségekben nagyobb vételnél magánüzemélyek is megfelelő árlengedésben résztűlnék. A t. cz. kö-zsönség figyelmeztetik **csakis** Moll-féle készítményeket kérni és csak is olyanokat elfogadni, melyek véjleggyemmel és aláírással ellátva vannak.

Raktárak **Kolozsvárt:** Valentini Ad. gyógyszerész. Wolf János, gyógyszer. Dr. Hintz György, gyógyszer. Székli Mikló, gyógyszer. Bró János, gyógyszer. Dietrich Sámuel keres. Brassóban. Jekelius Nándor, gyógyszer. Fabik Ele, gyógyszer. Déván. Weisz Adolf. Szebenben. Müller K., gyógyszer. és Reissenberger A. F. Segesvárt. Teutsch J. B.

A. MOLL, k. k. Hof-Lieferant, Wien.

Megvizsgáltott és jóváhagyott.

BENEDICTINER,
kétsezeres gyomorkeserű,
egy nagyon régi Szt.-Benedek rendi kolostorból eredő vorony szerint készűtűt **csakis nagyban** szűtkéldű **C. PINGEL** Göttingában (Hannover.)

A Benedictiner, mint legbecsebb háziázer a családoknál általános közkedvelteget vívott ki magának. A Benedictiner csupán csak oly szerekből van összeállítva, melyek tulajdonságainál fogva egy összeromlott szervezet helyreállításához okvetlen szükségesek. Kipótólatlan hatással bír: **gyomorfájdalmak, emészt-hetlenség, hámorrois, idegbántalom, gör-és, puffadások, bőrkütiések, (pattanások) nehéz légzés, köszvény, Rheuma, gyöng-ség, máj- és vesebántalmak** s más szerves bántalmak ellen.

A Benedictiner tisztítja és bővíti a vért, ellűzi a saomoru és aggodalmas kifejezést az arcnak, a sárgás szemfejt és sáfrány szűnűtűtűt, ébren tartja a kedélyt, öss-hangot tart a testben s meghosszítja az életet a legmagas fokig.

NB. Minden palack **C. Pingel in Göttingen** felirattal le van pecsételve s védezzimel ellátva.

(189) (1—30)

Ára 1 palacknak k. b. 330 gm. tartalommal 2 frt 50 kr.
1 " " " 600 " " " 4 frt 75 kr.

Öt palack megrendelésnél csomagolás nem számítottik. 10 palacknál hasonlóan és 1 palack ráadás. Megrendeléseket elfogadnak az alább írt czégek. Nagyban csak a fennírt gyár árul.

Raktár Kolozsvárt Székli Miklós gyógytárában.
Bizonyítvány. Fűtő **Haberhorn Bern.** Leonberghől (Bajororsz) értesít: A hol már somrífle gyógyszer sem használ: **fűzűgás, szemelhomályosodás, faradás, álmatlanság, lábdagadás** betegségeim ellen már 2 kis palack használatá után egészen jobban éretem magam, s a harmadiknál csaknem egészen meggyógyultam. Kérek tehát még 6 palack Benedictinert azon biztosításom mellett, hogy kitűnő gyógyszerűt mindenűt ajánlani fogom.

FERENCI IGNÁC
Kolozsvárt, fűtér 25. sz.

ajánlja dűsan ellátott
kész férfi, nő- és gyermek cipők
raktárát,

Legujab nagy választékban, pontos szolgálat és jutányos árak mellett. Mindennemű megrendelések legrövidebb idő alatt teljesítetnek.

T. cz. vidéki megrendelői részére mérték cipő, vagy számszerint azonnal teljesítetnek. (413—10) (29—50)

NAGY JÓZSEF arany- ezűstműves és ékszerárus Kolozsvárt,
fűtér br. Józsefka-ház 9. szám.

Ajánlja a n. érd. közönségnek jól berendezett és a legnagyobb csinnal kiállított **bécsi és külföldi**

arany- ezűst ékszerárúinak dűs raktárát
és kiházasítási **arany- ezűst és ékszerárúit** legjutányosabb áron; elvállal minden e szakmába vágó megrendeléseket; kijavításokat gyorsan és pontosan jutányos árért teljesít, egy ódon **arany- ezűst** tárgyakat megvesz, vagy ujjakkal becseseről. (402—33) (21—30)

(Óvász.) Raktárában minden egyes tárgy valódisága a m. kir. bélyeggel van hitelesítve.

Stein János
könyvkereskedése Kolozsvárt.

BÉCS város ünnepi menete
1879 április 27-dikén
hodolatul ő Felségeik ezűst menyegzőjére.

Vázolta
Makart János tanár
természet után festette **Stadlin E. festész,** az uj cs. kir. udvari színház jelmezruha-tárnoka.

Az eddigi, a nevezetes ünnepi menetnek az ünnepély előtt megjelent mutatványai tudvalevőleg a színezet hiányában vannak. Az általános óhaj színezett ábrák után, mert hisz az egyedűli hatás a színek összeállításában van, arra birt egy nevezetes bécsi kiadót hogy **Stadlin E.** festészszel, a ki **Makart János** kívánságára, s közvetlen vezetése mellett a jelmezek művészi feldisítésével volt megbízva, összekötöttésbe lépjen hogy a főnnebbi Albumot kiadhassa. Mindenki a ki tudja mily páratlan tehetséggel felelt meg **Stadlin** feladatának, csak benne jelölheti meg amaz alkalmas férfit, ki egyedűl képes **valódi hű** ábrát nyújtani, mert kezdet óta foglalkozott a legkisebb részletekig a nagy s oly fényesen sikerűtűt művel.

Neve kezeskedik a tökéletes művészi kivitelről is.
Az ünnepi menet Chromo-lythographikailag sokszorozva 40 lapon fog megjelenni, a csoportok mind természet után festvők a jelesebb egyének arczképíleg vannak feltűntetve.

Minden fűzet 4 lapból fog állani, ára ily fűzetnek 3 frt. lesz. Megrendelhető **Kolozsvárt Stein János** könyv- és zenemű-kereskedésben.

Kevés példány érkezvén, t. vevőink kéretnek az első fűzet megtekinthetése végett magokat előjegyeztetni.

Stein János könyv- és zeneműkereskedése Kolozsvárt.

Ugyanott kapható:
Irodalmi ujdonságok.
STEIN JÁNOS
könyv- és zeneműkereskedésében
Kolozsvárt
következő legujabb művek kaphatók:

A MAGYAR CLERUS adomákban. Irta Csukási József 2 frt — kr.
TELJES FRANCZIA és MAGYAR SZÓTÁR. Irta Mártonffy Frigyes 4 frt — kr.
NŐ-KARÉNEK GYŰJTEMÉNYE. Két, három és négyzólamú karénekek nők, vagy gyermekek számára. Szerkesztették Bartalus István és Gyertyánffy István 1 frt 30 kr.
IPAROS GAZDASSZONYOK KÖNYVE. Iparos gazda családok számára. Irta Kubinyi Lajos — frt 70 kr.
TEMLPOMI SZÓSZÉK. Közönséges, ünnepi és alkalmi egyházi beszédek. Irta Madarász Imre, ref. lelképásztor 1 frt 30 kr.
A SZIBÉRIAI SZÁMŰZÖTTEK. Irta Mine Cottin. Francziából fordítá György Aladárné — frt 80 kr.
HORVÁTH MIHÁLY EMLÉKEZETE. (Olvastottat a történelmi társulat 1879. márczius 6-ki ülésén). Fraknoi Vilmostól — frt 80 kr.
ÉPÍTÉSI TANÁCSADÓ. Mérnökök, építészek és építő-mesterek, földbírtokosok, gazdatiszték s általában az építkező közönség használatára. A legjelesebb kűtfők felhasználásával. Irta Gonda Béla, mérnök 4 frt — kr.
AZ ELÁTKOZOTT FIU. Regény két kötetben 1 frt 30 kr.
A PESTI NÉMA KOLDUS. Regény 2 kötetben 1 frt 80 kr.

Olesó könyvtár:

TAINE H. Az eszmény a művészetben. Francziából fordította Harrach József 30 kr.
LESSING G. E. Bölcs Nathán. Drámai költemény 5 felvonásban. Németből fordította Zichy Antal 50 kr.
BEULÉ. Augustus családja és kora. Francziából átdolgozta Molnár Antal 30 kr.
LINDAU PÁL. Molière. Fordította Bánfi Zsigmond 30 kr.
FEUILLET O. Egy nő naplója. Regény. Francziából fordította Fáy Béla 40 kr.
MACULAY. Barère Bertrand. Angolból fordította Angyal Dávid 30 kr.
MOLIERE. A bot csinálta doctor. Vigjáték 3 felvonásban. Fordította Kazinczy Ferencz 20 kr.
LOUIS-LENDE L. Cameron. Episod a mexicói háborúból. Francziából fordította Haraszi Gyula 20 kr.

Csak ugyanott kapható:
Szölőépítés, mívelés és pinczekezelés
XXI. könyvomatú ábrával.
Irta és az ábrákat rajzolta
Br. SZENTKERESZTY GYÖRGY.
Ára 1 frt 50 kr.

TARTALMA:

Előszó. I. Rész. Szölőépítés. Pár szó a régi szölőkről. Szölőépítés. A hely megválasztása. Vízvezető utak. Rigolizálás. Az ültetendő szölőfaj megválasztása. Szölőoskola. Czövekelés. Az ültetés. Az új szölő kezelése tökéletes beállítáig. A pótlások. II. Rész. Szölőmívelés. Bevezetés. Trágyázás. Karózás. Kűtözés. 1-ső kapálás. Magfa választás és csipésés. 1-ső darazsolás. Hónaljózás. 2-ik darazsolás. Szűret. Metésés. A fedés. III. Rész. Pinczekezelés. Bevezetés. A pincze. Forraló kamra. Hordók. Sajtó. A szűret. A must javítása és szaporítása. A Galizálás. A czukortartalom meghatározása. A savanytartalom meghatározása. A czukortartalom elköszítése. A Chaptalizálás. A forrás. Petiotizálás. A bor alkatrészei. A fiatal bor kezelése. A seprő (üledék). A bor lehűzása. Derítés (tisztítás). A bor szesztartalmának emelése. A borok elegyítése. A borkak palackokba hűzása. A bor hiányai és betegségeiről. Végző.

Jelen a tapasztalatból merített 12 ivre terjedő népszerű és könnyen érthető modorban írt mű hivatra van, különösen Erdély közép- és kis bírtokosainak útmutatásul szolgálai a szölőépítés, mívelés és pinczekezelés körül, s mint olyan, mely a szölőszet e három ágát egybefoglalva a szöveghez mellékelt XXI. sikerűtűt könyvomatú ábrákat tartalmaz, börttermelőinknek kitűnő szolgálatot tehet — miért is felette ajánljuk az illetők figyelmébe.

Vidéki megrendelőknék legzezszerűbb posta utalványon 1 frt 55 krt bekűldeni, mely esetben a mű börtmentve küldetik meg.

Perlmoosi Portland Cement 100 kiló 7 frt.
Kufsteini hydraulikus mész 100 kiló 4 frt.
egész hordó vételnél készűfzetés mellett.

DIETRICH SÁMUEL
vas- és fűszer üzletében
Kolozsvárt.
(136) (17—*)